

Nujeen Mustafa
și Christina Lamb

Nujeen

Cum a reușit o fată imobilizată în scaunul cu roțile
să fugă din Siria în Germania

Traducere de Irina-Marina Borțoi

Cuprins

Prolog. Traversarea	7
---------------------------	---

Partea întâi

Să pierzi o țară

1. Străini în propria țară.	17
2. Zidurile Alepului	27
3. Fata de la televizor.	36
4. Zilele furiei.	44
5. Un oraș divizat.	56
6. Războiul nostru	69
7. Pe aripile vântului	80
8. Iartă-mă, Siria.	89

Partea a doua

Călătoria

9. Lărgeste-ți orizonturile.	99
10. În căutarea unui traficant de persoane.	110
11. Traseul morții.	119
12. Libertatea unui om normal	128
13. Prin Poarta cea Frumoasă.	138

14. Ungaria, deschide-ne!	148
15. Cea mai grea zi.....	159
16. Sunetul muzicii	172
17. Mulțumesc, Mama Merkel	181

Partea a treia

O viață normală

18. Străini într-o țară străină	195
19. În sfârșit la școală.....	202
20. Un An Nou înspăimântător	207
21. Un loc numit acasă.....	211
Post-scriptum. Singura făclie.....	225
<i>Anexă. Călătoria mea</i>	<i>233</i>
<i>Mulțumiri</i>	<i>237</i>
<i>Index</i>	<i>239</i>

Prolog

Traversarea

Behram, Turcia, 2 septembrie 2015

De pe plajă vedeam Insula Lesbos – și Europa. Marea se întindea în stânga și în dreapta cât vedeai cu ochii, și nu era agitată, ci liniștită, presărată doar cu niște tichiuțe albe care păreau că dansează pe valuri. Insula nu părea prea departe, ieșind din mare ca o franzelă de stâncă. Dar bărcile gonflabile gri erau mici și se afundau în apă, îngreunate cu atâtea vieți câte erau în stare să înghesuie în ele traficanții.

Era prima dată când vedeam marea. Prima dată când făceam multe: prima dată când călătoream cu avionul, cu trenul, când plecam departe de părinți, când stăteam la hotel, iar acum, prima dată când aveam să merg cu o barcă! În Alep nu ieșisem aproape niciodată din apartamentul nostru de la etajul al cincilea.

Auziserăm de la cei care trecuseră înainte că într-o zi de vară frumoasă ca asta, cu un motor funcțional, o barcă gonflabilă traversează strâmtoarea într-o oră și un pic. Era unul dintre cele mai scurte trasee ca să ajungi în Grecia din Turcia – nici 13 kilometri. Problema era că motoarele erau adesea vechi și ieftine și forțate când bărcile luau la bord cincizeci sau șaiszeci de oameni, așa că drumurile durau trei

sau patru ore. Într-o noapte ploioasă, când valurile atingeau trei metri și azvârleau bărcile ca pe niște jucării, uneori nu mai ajungeau pe partea cealaltă, iar călătoriile pline de speranță sfârșeau într-un cimitir de ape.

Plaja nu era de nisip, așa cum îmi închipuisem că avea să fie, ci de pietriș, imposibilă pentru scaunul meu cu roțile. Vedeam că suntem unde trebuie după cutia de carton ruptă, pe care era imprimat textul „Barcă gonflabilă de cauciuc; Made in China (Capacitate max. 15 pers.)”, precum și după șirul de obiecte personale aruncate, împrăștiate de-a lungul țărmului ca un fel de resturi ale refugiaților, aduse de valuri. Erau periute de dinți, scutece și ambalaje de biscuiți, rucacuri abandonate și o mulțime de haine și încălțări. Blugi și tricouri aruncate fiindcă nu era loc în barcă și traficantii te puneau să călătorești cu cât mai puține lucruri. O pereche de papuci gri cu toc înalt și pompoane negre pufoase, care păreau ceva stupid într-o călătorie ca asta. O săndăluță roz de copil decorată cu un trandafir de plastic. Pantofii de sport cu leduri ai unui băiat. Și un urs mare, cenușiu și pleoștit, cu un ochi lipsă, care probabil fusese lăsat în urmă cu mare greutate. Toate lucrurile astea transformaseră un loc minunat într-o groapă de gunoi, ceea ce mă întrista.

Stătuserăm în livezile de măslini toată noaptea după ce microbuzul traficantului ne lăsase pe drumul de pe faleză. De acolo trebuia să coborâm dealul și să ajungem la țărm, iar asta însemna cam un kilometru și jumătate. Poate nu vi se pare un drum lung, dar pare extrem de mult când ești într-un scaun cu roțile pe un drum anevoios și n-o ai decât pe sora ta care să te împingă, iar soarele cumplit al Turciei te bate în cap și îți adună sudoarea în ochi. Există alt drum care cobora dealul în zigzag și care ar fi fost mult mai ușor, dar nu aveam cum să mergem pe el fiindcă riscam să fim zăriți și arestați de jandarmii turci, care puteau să ne închidă într-un centru de detenție sau chiar să ne trimită înapoi.

Eram cu două dintre cele patru surori ale mele mai mari – Nahda, deși tocmai născuse și avea trei fetețe de îngrijit, și Nasrine, cea mai apropiată, care are mereu grijă de mine și e la fel de frumoasă precum numele ei, ce înseamnă un trandafir alb care crește pe dealurile Kurdistanului. Cu noi mai erau și câțiva veri ai căror părinți – mătușa mea și unchiul meu – fuseseră împușcați de lunetiștii din Daesh în iunie, când se duceau la o înmormântare în Kobane, o zi la care nu vreau să mă gândesc.

Drumul era plin de hârtoape. Nasrine îmi trăgea scaunul cu roțile, ceea ce mă enerva, așa că stăteam cu fața înapoi și zăream marea numai din când în când, dar când o vedeam era de un albastru sclipitor. Albastrul e culoarea mea preferată pentru că e culoarea planetei lui Dumnezeu. Toată lumea era agitată. Scaunul era prea mare pentru mine și mă țineam de margini atât de strâns, încât mă dureau brațele, iar fundul mi se învinețise de la atâta zdruncinat, dar n-am spus nimic.

Ca peste tot pe unde trecuserăm, le-am dat surorilor mele câteva informații locale pe care le strânsesem înainte să plecăm. Eram entuziasmată că în vârful dealului ce se înălța lângă noi se afla orașul antic Assos, care avea un templu în ruine, închinat zeiței Atena, și, mai interesant, aici a locuit odinioară Aristotel. El a înființat o școală de filosofie care dădea spre mare, pentru a putea privi marea și a combate teoria fostului său profesor, Platon, care spunea că fluxul și refluxul sunt o turbulență provocată de râuri. Apoi a venit atacul perșilor, care i-au făcut pe filosofi să fugă, iar Aristotel a ajuns în Macedonia ca profesor al tânărului Alexandru cel Mare. Apostolul Pavel a trecut și el pe aici când a călătorit din Siria până în Lesbos. Ca de obicei, surorile mele n-au părut foarte interesate.

Am încetat să mai încerc să le informez și am privit pescărușii cum se distrau gălăgios, plutind pe curenții termali și făcând cercuri sus pe cerul albastru, albastru, fără să

încetinească. Cât îmi doream să pot zbura! Nici măcar astronautii nu au această libertate.

Nasrine se tot uita pe smartphone-ul Samsung pe care ni-l cumpărase fratele nostru, Mustafa, pentru călătorie, ca să se asigure că urmăream pe Google Maps coordonatele pe care ni le dăduse traficantul. Totuși, când am ajuns în sfârșit la țärm, s-a dovedit că nu eram unde trebuie. Fiecare traficant are „punctul” lui – aveam niște fâșii colorate de material legate la încheietura mâinii ca să ne identifice –, iar noi eram în punctul greșit.

Locul unde trebuia să ajungem nu era departe, dar o stâncă mare ne bloca drumul. Singura variantă s-o ocolim era să înotăm, ceea ce evident că nu puteam face. Așa că am ajuns să urcăm și să coborâm un alt deal accidentat ca să ajungem la punctul corect de pe țärm. Pantele acelea erau infernale. Dacă alunecai și cădeai în mare, mureai cu siguranță. Erau atât de multe pietre, încât nu puteam fi împinsă sau trasă, ci doar cărată. Verii mei râdeau de mine: „Tu ești Regina, Regina Nujeen!”

Când am ajuns pe plajă, soarele asfințea într-o explozie de roz și mov, ca și cum una dintre nepoțelele mele ar fi mâzgălit cu creioane colorate pe cer. De pe dealurile de lângă noi am auzit clinchetul delicat al clopoțelilor de la gâtul caprelor.

Am petrecut noaptea în livada de măslini. După ce soarele a scăpătat, temperatura a scăzut brusc, iar pământul era tare și pietros, deși Nasrine întinsese pe jos toate hainele pe care le aveam în jurul meu. Eram însă groaznic de obosită, fiindcă nu mai petrecusem niciodată în viața mea atâta timp afară, și am dormit o bună parte din noapte. Nu puteam să facem focul pentru că ar fi atras atenția poliției. Unii oameni foloseau cutiile de la bărci ca să se acopere. Parcă eram într-unul dintre acele filme în care un grup merge în excursie cu cortul și se întâmplă ceva oribil.

Micul dejun a fost format din zahăr cubic și Nutella, ceea ce poate părea interesant, dar e destul de aiurea când asta e tot ce ai. Traficanții ne promisese că aveam să plecăm dimineața devreme, iar în zori eram cu toții pregătiți pe plajă, cu vestele de salvare pe noi. Aveam telefoanele legate înăuntrul unor baloane pentru petreceri ca să le protejăm pe timpul călătoriei pe mare, un truc pe care îl învățaserăm în İzmir.

Mai erau și alte grupuri care așteptau. Noi plățiserăm 1.500 de dolari fiecare în loc de 1.000, cât costa de obicei, ca să avem o barcă doar pentru familia noastră, dar se părea că și alții urmau să fie cu noi în barcă. Aveam să fim treizeci și opt în total – douăzeci și șapte de adulți și unsprezece copii. Acum nu mai puteam face nimic; nu voiam să ne întoarcem, și se spunea că traficanții foloseau cuțite și țepușe pentru mânat vitele în cazul celor care se răzgândeau.

Nu era niciun nor pe cer, și de aproape am văzut că marea nu era de o singură culoare, acel albastru uniform din imagini și din închipuirea mea, ci turcoaz viu lângă țărm, apoi un albastru mai profund care se închidea spre cenușiu, iar lângă insulă, indigo. Cunoșteam marea numai din documentarele de pe National Geographic, iar acum mă simțeam de parcă făceam și eu parte dintr-unul. Mă simțeam tare entuziasmată și nu înțelegeam de ce toți ceilalți erau neliștiți. Pentru mine era cea mai mare aventură!

Alți copii alergau și strângeau pietricele de diferite culori. Un băiețel afgan mi-a dat una în formă de porumbiță, plată și gri, străbătută de o vână albă de marmură. Era rece la atingere și netezită de mare. Nu mi-e întotdeauna ușor să țin lucruri în degetele mele strâmbe, dar nu aveam de gând să-i dau drumul.

Erau oameni din Siria, ca noi, dar și din Irak, Maroc și Afganistan, care vorbeau o limbă pe care nu o înțelegeam. Unii făceau schimb de povești, dar cei mai mulți nu spuneau

mare lucru. Nu era nevoie. Ca să părăsești tot ce ai cunoscut și tot ce ai clădit în țara ta pentru a face această călătorie periculoasă și nesigură, situația trebuie să fie gravă.

Când s-a crăpat de ziuă, am privit cum primele bărci ieșeau în larg. Două au pornit mai mult sau mai puțin drept, dar două mergeau în toate direcțiile. Bărcile nu aveau cârmaci – traficanții lăsau unul dintre refugiați să călătorească la jumătate de preț sau gratis dacă conducea barca, deși niciunul nu avea experiență. „E ca mersul pe motocicletă”, pretindeau ei. Unchiul meu, Ahmed, avea să conducă barca noastră. Am presupus că nu mai condusesese niciodată o barcă, fiindcă nu fuseserăm niciodată la mare și ocupația lui era să conducă un magazin de telefoane mobile, dar ne-a asigurat că știe cum se face.

Auziserăm că unii refugiați ambalau motorul ca să ajungă la jumătatea drumului, în apele Greciei, cât mai repede, și atunci îl ardeau. Uneori, motoarele nu au suficient combustibil. Dacă se întâmplă asta, paza de coastă din Turcia te prinde și te aduce înapoi. În *Café Sinbad* din İzmir cunoscuserăm o familie din Alep care încercase de șase ori să traverseze. Noi nu aveam destui bani ca să încercăm de mai multe ori.

Pe la ora 9 dimineața, unchiul Ahmed l-a sunat pe traficant, dar acesta a spus că trebuie să așteptăm să plece paza de coastă. „Ne-am ales omul greșit”, a spus Nasrine. Mi-am făcut griji că fuseserăm păcăliți iar. Nu ne așteptam să stăm aici atât de mult, și în curând ni s-a făcut foame și sete, ceea ce era ironic, pentru că aveam atâta apă în fața noastră. Verii mei s-au dus să caute apă pentru mine și copii, dar nu era nimic în aporie.

Ziua a devenit mai fierbinte. Deși traficantul sosise cu bărci pentru noi și celelalte grupuri, a spus că nu puteam pleca până când paza de coastă nu schimba tura. Bărbații marocani erau pe jumătate goi și au început să cânte. După-amiază, valurile au început să crească, făcând un zgomot ca de palme

plesnite când loveau țărmlul. Niciunul dintre noi nu voia să plece noaptea, fiindcă auziserăm povești despre un fel de pirăți pe jet-skiuri care se urcau în bărci pe întuneric și furau motoarele și obiectele de valoare ale refugiaților.

În sfârșit, pe la 5 după-amiaza, au spus că paza de coastă schimba tura, așa că puteam să profităm și să mergem. M-am uitat iar la mare. Se lăsa un fel de ceață, iar țipătul pescărușilor nu mai părea atât de plin de bucurie. O umbră întunecată se întindea peste insula stâncoasă. Unii îi spun acestei traversări *rihlat al-moot*, drumul morții. Avea fie să ne salveze ducându-ne în Europa, fie să ne înghită cu totul. Pentru prima dată mi s-a făcut frică.

Acasă mă uitam deseori la o emisiune de pe National Geographic care se numea *Îți joacă mintea?* și care arăta că senzațiile de frică și de panică sunt controlate de creier, așa că am început să respir adânc și să-mi spun întruna că sunt puternică.

PARTEA ÎNTÂI

Să pierzi o țară

Siria, 1999-2014

Înainte să fie numere, acești oameni sunt mai
presus de toate ființe umane.

Papa Francisc, Lesbos, 16 aprilie 2016

Străini în propria țară

Nu colecționez timbre, monede sau cartonașe cu fotbaliști – eu colecționez fapte. Cel mai mult îmi plac faptele legate de fizică și spațiu, în special teoria corzilor. De asemenea, cele legate de istorie și dinastii precum cea a Romanovilor. Și de oameni controversați ca Howard Hughes și J. Edgar Hoover.

Fratele meu Mustafa spune că trebuie să aud ceva doar o dată ca să-mi amintesc apoi cu exactitate acel lucru. Pot să vă enumăr toți Romanovii, de la primul, Țarul Mihail, la Nicolae al II-lea, care a fost ucis de bolșevici împreună cu toată familia sa, inclusiv fata cea mai mică, Anastasia. Pot să vă spun exact când a devenit Regina Elisabeta a II-a regina Angliei – atât ziua în care a murit tatăl ei, cât și ziua încoronării – și ambele date ale nașterii sale, cea reală și cea oficială. Aș vrea să o întâlnesc într-o zi și să o întreb: „Cum e să o ai stră-străbunică pe Regina Victoria?” și „Nu e ciudat că toată lumea cântă un cântec despre salvarea ta?”.

Pot să vă mai spun că singurul animal care nu scoate niciun sunet este girafa, pentru că nu are coarde vocale. Acesta era unul dintre faptele mele preferate, dar apoi oamenii au început să-i spună „Girafa” dictatorului nostru, Bashar al-Assad, pentru că are gâtul lung.

Hai să vă spun un fapt care nu cred că ar trebui să-i placă nimănui. Știți că în prezent, la nivel mondial, un om din 113 este refugiat sau strămutat de acasă? Mulți dintre ei fug de războaie ca acela care ne-a devastat țara, Siria, sau ca acelea din Irak, Afganistan și Libia. Alții fug de grupări teroriste din Pakistan și Somalia sau de persecuția regimurilor mullahe din Iran și Egipt. Apoi mai sunt cei care fug de dictatura din Gambia, de recrutarea forțată din Eritreea și de foamete și sărăcie din țări africane pe care nu le-am văzut niciodată pe hartă. La televizor tot aud reporterii spunând că fluxul oamenilor din Orientul Mijlociu, Africa de Nord și Asia Centrală spre Europa reprezintă cea mai mare criză a refugiaților de la al Doilea Război Mondial încoace. În 2015, peste 1,2 milioane de refugiați au venit în Europa. Eu am fost unul dintre ei.

Detest cuvântul „refugiat” mai mult decât orice alt cuvânt din limba engleză. În germană se spune *Flüchtling*, care e la fel de dur. Înseamnă de fapt un cetățean de mâna a doua, cu un număr mâzgălit pe dosul mâinii sau imprimat pe o brățară, pe care toată lumea și-ar dori să-l vadă dispărând cumva. 2015 a fost anul în care am devenit un fapt, o statistică, un număr. Oricât mi-ar plăcea mie faptele, nu suntem numere, suntem oameni și avem cu toții poveștile noastre. Asta e povestea mea.

Numele meu este Nujeen, care înseamnă „viață nouă”, și cred că s-ar putea spune că am fost o surpriză. Mama și tata aveau deja patru băieți și patru fete, iar când am apărut de Anul Nou în 1999, la douăzeci și șase de ani după fratele meu cel mare, Shiar, unii erau deja căsătoriți, iar Nasrine, mezina, avea nouă ani, așa că toată lumea credea că familia era completă. Mama aproape a murit aducându-mă pe lume și a fost atât de slăbită după aceea, încât sora mea Jamila a fost cea care a avut de fapt grijă de mine, și întotdeauna am considerat-o a doua mamă. La început, familia s-a bucurat